

MŰVELŐDÉSPOLITIKA ÉS MŰVELŐDÉSIGAZGATÁS

LACZÓ KATALIN

„A közművelődés egésze csak akkor felelhet meg társadalmi feladatának, ha a párt-, az állami, társadalmi szervek és szervezetek együttesen képesek előkészíteni a gyorsabb ütemű fejlődést, ha határozott marxista eszmeiség és távlati koncepció alapján magasabb szintre tudják emelni a művelődésügyi munkát” [1].

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1974. március 19—20-án vizsgálta a közművelődés helyzetét és fejlesztésének feladatait. A határozati rész megjelölte a különböző intézmények és szervezetek feladatait. Kimondta, hogy „a közművelődés irányítása állami feladat. Ugyanakkor következetesebben kell érvényre juttatni — minden szinten — a párt elvi-eszmei-politikai irányító munkáját” [2]. A határozati rész utolsó pontja javasolta a közművelődés céljait és feladatait összefoglaló törvény megalkotását.

Az Országgyűlés — a magyar nép történetében először — 1976. októberében törvényt hozott a közművelődésről (1976. évi V. törvény). Törvénybe iktatta „azokat az alapvető jogokat és kötelességeket, amelyek elősegítik a fejlett szocialista társadalmat tudatosan építő, műveltségüket és szakmai képzettségüket folyamatosan tökéletesítő, szocialista világnézetű és magatartású személyek és közösségek létrejöttét, az állampolgárok művelődési igényeinek felkeltését, továbbfejlesztését és kielégítését” [3].

Történelmünkben többször került már napirendre egy közművelődési törvény megalkotásának gondolata, megvalósítására azonban nem került sor. POZSGAY IMRE szavaival: azért, mert „addig, amíg a nép a „nemzet alatti” vegetációra kényszerült gazdasági, politikai, szociális viszonyaiban, nem emelkedhetett fel kulturálisan sem... Ezért a közművelődésről nem született törvény a felszabadulás előtt” [4]. Vagy ahogyan MARX ismerte fel az emberi történelem fejlődési törvényszerűségét: „az embereknek előbb enniük, inniük, lakniuk és ruházkodniuk kell, mielőtt politikával, tudománnyal, művészettel... foglalkozhatnak” [5].

Az elmúlt évtizedekben jelentős intézkedések történtek hazánkban a kulturális forradalom célkitűzéseinek megvalósítása érdekében, és „most ... vált időszerűvé mindannak részletesebb kifejtése, külön törvénybe iktatása, amit alkotmányunk a közművelődésről leszögezett ... eredményeink most tették lehetővé, feladataink pedig szükségessé, hogy a közművelődés ügyét legfelsőbb államhatalmi szervünk ... az Országgyűlés törvény megalkotásával is segítse” — hangzott el a törvényjavaslatot tárgyaló és elfogadó ülésen [6].

A közművelődéssel foglalkozó párt és állami dokumentum megszületése indítást ad a művelődéspolitikára és a művelődésigazgatás azonos vonásainak és különbségeinek vizsgálatára.

I.

A politika és a művelődéspolitikai kapcsolata

A művelődéspolitikai fogalmának, a politika és a művelődéspolitikai kapcsolatának vizsgálatánál a politika fogalmából kell kiindulni. LENIN meghatározása szerint „a politika az osztályok, nemzetek és más szociális csoportok közötti viszonyokkal összefüggő tevékenységi szféra, amelynek középpontjában az államhatalom kivívása, megtartása és felhasználása áll” [7]. LENIN szerint „a politika az állam ügyeiben való részvétel, az állami tevékenység formáinak, feladatainak, tartalmának meghatározása” [8].

A művelődéspolitikai része a párt általános politikájának, s szoros kapcsolatban, kölcsönhatásban áll a politika többi ágával. Elfogadott az az álláspont, mely szerint a művelődéspolitikai a párt általános politikájának szerve és sajátos része. ACZÉL GYÖRGY megfogalmazása szerint:

Szerve része, mert:

- A párt politikájának egésze elképzelhetetlen átgondolt művelődéspolitikai nélkül,
- A művelődéspolitikának az alapjait ugyanazok a tényezők határozzák meg, mint a párt külpolitikájának vagy gazdaságpolitikájának alapjait,
- A párt politikájának egyéb területei hatnak a kultúrpolitikára, a kultúrpolitika is befolyásolja általános politikánk más elemeit.

Sajátos része, mert általában

- a tudattal kapcsolatos és
- általában a felépítménnyel kapcsolatos jelenségekkel foglalkozik [9].

VONSIK GYULA hozzáteszi, hogy azért is beszélünk külön művelődéspolitikáról, mert e területen több az egyedi eset, mint a politika többi szférájában.

Az egyik használatos meghatározás szerint „a művelődéspolitikai azoknak az elveknek célrendszerben megtestesülő összessége, amelyek egy adott társadalom, illetőleg nemzeti keretek között élő társadalmi közösség, állam tevékenységét a művelődés legtágabb területén meghatározzák. A művelődéspolitikai általános elvekben és célokban és e célok megvalósítására alkalmas intézményhálózatban valósul meg” [10]

A művelődésméletben elfogadott a kultúrának többek között egy olyan belső felosztása, amely alkotási, művelődési (átadási-befogadási) és felhasználási szférára osztja a kultúra egészét [11]. Erre a koncepcióra építi Soós Pál — általa még hipotetikusnak ítélt — fogalom meghatározását, mely szerint „a művelődéspolitikai a szellemi javak, értékek, objektivációk termelésének — alkotásának, ezen javak, értékek, objektivációk elosztásának és felhasználásának az irányítására, szervezésére irányuló társadalmi tevékenység” [12]. Ez a meghatározás érzékelteti a folyamatjellegét, utal a művelődéspolitikai további belső tagozódására (tudománypolitika, oktatáspolitikai, művészetpolitika, közművelődéspolitikai) is, hiszen az alkotási-művelődési és felhasználási szférába mind a négy terület beletartozik.

A szocialista művelődéspolitikai célja azoknak az elveknek és irányítási módoknak a kidolgozása, amelyek a művelődésügy egész rendszerét átfogva lehetővé teszik a szocialista kulturális forradalom győzelmét, a szocialista kultúra megteremtését.

Feltehető a kérdés, hogy a művelődéspolitikai és a politika többi területe között a módszer szempontjából van-e különbség? A szakemberek válasza eltérő. Egyesek szerint van különbség, ha a sajátosságokat vesszük figyelembe. A művelődéspolitikában ugyanis döntően a meggyőzés és befolyásolás módszerét alkalmazzák. Mások szerint alapvetően ugyanazok a módszerek alkalmazandók, mint a politika többi szférájában. Ez utóbbi elvet vallja VONSIK GYULA is. Idézzük indokait:

- „— A kulturális politika is ugyanazt teszi, amit az általános politika: érdeket ütköztet, állít szembe, vagy egymás mellé, attól függően, hogy milyen érdekekről van szó. Az érdekek elsősorban itt is politikaiak, de közvetlen megjelenési formájuk ideológiai...
- A kulturális politika mindenekelőtt... választás. A választás olyan kérdésekre vonatkozik, mit, kinek, mikor, hogyan. Az általános politika is ezekre a kérdésekre válaszol, de az összértelemben, míg a kulturális politika a kultúra szférájában ad választ ezekre a kérdésekre... A választás, az ítékezés alapja csak ideológiai megfontolás lehet, mivel az egész kultúra értékrendjét az uralkodó ideológia adja. A választás eredménye viszont a művelődési politikát kifejező rendelkezésekben, irányítási és szervezeti rendszerekben realizálódik...
- A kulturális politikában is érvényesül — ami általában a politikában, — hogy a kulturális politikát gyakorló szerv politikai eszközöket használ fel annak érdekében, hogy amit jónak ítél, amit hasznosnak ítél, annak számára előnyöket biztosítson, vagy más oldalról politikai eszközökkel hátrányokat teremtsen annak, amit nem ítél jónak. Az eszközök közé tartozik a meggyőzés, az adminisztratív eszköz, a pénz, a személyek leváltása, kinevezése, rendeletek, stb., tehát minden politikai eszköz” [13].

A módszerek tehát alapvetően azonosak, bizonyos mértékben árnyalják az említett sajátosságok. Elsősorban az, hogy a művelődéspolitikai területén „az eszmék befolyásoló erejével és az erre épülő vitákkal irányít a párt; de az eszmei irányítás nélkülözhetetlen kiegészítője a felelősség és önállóság dialektikáján épülő önálló alkotóműhelyek munkája” [14].

A politika és a művelődéspolitikai kapcsolatára vonatkozó következtetést a fentiekből szintén VONSIK GYULA szavaival fogalmazzuk meg: „a célok, amelyek a kulturális politikában megfogalmazódnak, nem kulturális célok, hanem politikai célok. A politikát nem a napi politika értelmében fogjuk fel, hanem politika a szocializmus felépítése, politika a szocialista állam erősítése, politika a szocialista ember kinevelése, stb. vagyis egy új társadalom felépítése”. [15] Ez fogalmazódott meg az MSZMP Művelődési Politikájának Irányelveiben is 1958-ban: A kulturális forradalom célkitűzései között szerepel, hogy „az egész művelődésügyet, valamennyi művészetet, az összes kulturális intézményt annak a harcnak szolgálatába állítani, amelyet a munkásosztály a szocializmus ügyéért folytat” [16]. MOLNÁR JÁNOS pedig így fogalmazott: „...a művelődéspolitikai a szocializmus építésének szerves része, segítője. Olyan tényező az általános politikán belül, amelyik ... nem gát, akadály, vagy különálló bonnyolult probléma, hanem előrelendítő erő” [17].

II.

A közművelődés-igazgatás az államszervezet rendszerében

„Minden nagyobb mértékben végzett közvetlenül társadalmi vagy közösségi munkának többé-kevésbé igazgatásra van szüksége, amely közvetíti az egyéni tevékenységek összhangját és betölti azokat az általános funkciókat, amelyek a termelő összorganizmus — önálló szervei mozgásától megkülönböztetett — mozgásából fakadnak. Az egyes hegedűjátékos önmagát vezényli, a zenekarnak szüksége van karmesterre” — írta MARX a Tőkében [18].

A közművelődés — tágabban a művelődés — irányítása az állam erre illetékes szervei útján történik.

Az államszervezet „a népképviselői, az államigazgatási, a bírói és az ügyészi szervek olyan összessége, amelyben e szervek rendszert alkotnak; egymáshoz való viszonyuk és a közös feladatok megvalósításában elfoglalt helyük meghatározott... Ezeknek alárendelten működnek termelő, szolgáltató, elosztó és egyéb gazdálkodó, továbbá kulturális és szociális tevékenységet ellátó szervek, amelyek azonban nem tartoznak a szoros értelemben vett államszervezet fogalmi körébe” [19].

Az államszervezet struktúrája tehát az alábbi:

Államhatalmi népképviselői szervek	Államigazgatási szervek	Bírói szervek	Ügyészi szervek
Országgyűlés Elnöki Tanács Területi és helyi tanácsok	Minisztertanács Minisztériumok Országos hatáskörű szervek Területi és helyi állam- igazgatási szervek	Legfelsőbb Bíróság Megyei bíróságok Városi-Járási bíróóságok	Legfőbb Ügyészség Megyei Főügyész- ségek Városi-Járási Ügyészségek

Az államszervezet egészéből az államhatalmi és államigazgatási szervek minden szinten foglalkoznak a közművelődés kérdéseivel. Témánk most az államigazgatási szervek munkája.

Az államigazgatási jog és a vezetélmélet egyik terminológiai kérdése az igazgatás fogalmának meghatározása. LŐRINCZ LAJOS idézi az igazgatás két hagyományos meghatározását: „a törvényhozó szervek alatt elhelyezkedő összes állami szerv végrehajtó-rendelkező tevékenysége”, illetve „az államigazgatási szerveknek a gazdasági és kulturális-szociális építés terén kifejtett tevékenysége” [20]. Ezek a meghatározások — írja LŐRINCZ LAJOS — ma már nem elégitik ki a szakembereket. KOZLOVRA hivatkozik, aki „úgy fogja fel az igazgatást, mint olyan szervezeti funkciók megvalósítását, amelyek az emberek meghatározott cél elérése érdekében kifejtett közös tevékenységének eredményességét biztosítják” [21]. Ez a koncepció találkozik a vezetélméletben született meghatározással: „Az igazgatás kifejezést ... akkor használjuk, ha megfelelő intézmények (testületek, hivatalok, vállalatok) keretében kollektíven és hierarchikus szervezettséggel kifejtett tevékenységet akarunk megnevezni” [22]. SZENTPÉTERI ISTVÁN megfogalmazása szerint pedig „az igazgatás a társadalmi (párt stb.) és az állami-politikai szférában hozott alapvető döntések megvalósításának feltételeit megteremtő szervező tevékenység” [23].

A szakirodalom foglalkozik az igazgatástudomány terminológiai kérdéseivel is, s az újabb meghatározások a funkció oldaláról próbálják megközelíteni [24]. SZENTPÉTERI ISTVÁN a szociológiai szempontot hangsúlyozza: „...az igazgatás egész hatékonysági problémáját bele kell illeszteni a társadalmi miliőbe, mert az igazgatási

jelenség társadalmilag meghatározott ... időszerű, hogy az igazgatástudományt szociológiai alapokra helyezzük. Ez az új igazgatástudományi irányzat nem vitatja a speciális igazgatástudományok ... szükségességét, de egy általános igazgatásszervezési elmélet és módszer kialakításával is kísérletezik" [25].

A művelődésigazgatás helyét az államigazgatás egészében HENCZ AURÉL vizsgálta részletesebben „A művelődési intézmények és a művelődésigazgatás fejlődése 1945—1961” című könyvében [26]. Máig is ez az egyetlen ilyen jellegű összefoglaló munka. Könyve bevezetőjében utalt a téma vizsgálatának szükségességére: „A művelődésigazgatás szervezete jelentős része állami életünknek. E szakigazgatási ágazat szervezete és az igazgatott intézmények szervezeti keretei elemzésének a kidolgozásra váró feladatok között helyet kell foglalnia ... Ki kell tehát dolgozni a művelődésigazgatási ágazat tudományosan megalapozott rendszerét is” [27]. A könyv megjelenése (1962) óta az intézményrendszer kidolgozásával, elemzésével többen is foglalkoztak [28], a permanens nevelés rendszereként is elfogadottnak ítélt rendszer született [29]. Igazgatási szempontból azonban ma is ritkábban vizsgált terület a közművelődés.

Figyelemre méltó HENCZ AURÉLNAK az a megállapítása, hogy „a népi demokratikus rendszer gazdasági-szervező funkciója mellett mind jobban előtérbe kerül kulturális-nevelő funkciója, továbbá, hogy a dolgozók anyagi helyzetének állandó erősödésével, a technika fejlődésével a művelődés iránti igény is mind nagyobb lesz, a szocialista társadalom építésében a tudomány, általában valamennyi művelődésügyi intézmény szerepe állandóan növekszik” [30]. Az utóbbi években különösen igazzá vált ez a megállapítás. Az MSZMP XI. kongresszusán hangzott el 1975-ben az azóta oly sokszor emlegetett gondolat, hogy „az anyagi jólét növekedésével a „miből éljünk” nagy társadalmi kérdése mellett mindinkább szerepet kap az is, hogy „hogyan éljünk” [31]. A helyes életmód kialakításának segítése pedig éppen a közművelődés egyik jelentős feladata. Ahogyan a közművelődési párthatározat megfogalmazta: „A közművelődés nem szűkíthető le a kultúra, a műveltség terjesztésére, közvetítésére; fontos feladata a szocialista életmód, életforma és magatartás kialakításának segítése...” [32]. Ez életmód kutatása kiemelt kutatási irány is lett [33].

HENCZ AURÉL végigkíséri a szakkönyvekben és tanulmányokban folytatott vitát, hogy a művelődési intézmények hol helyezkednek el az államigazgatás rendszerében. MARTONYI JÁNOS koncepciója szerint „a művelődési intézmények — bizonyos vonatkozásban — az államhatalmi-államigazgatási, bírósági és ügyészségi szervekkel nem egyenrangú szervek” [34]. Szerinte az intézmény elnevezés sem helyes ezeknél a kulturális szervezeteknél, helyesebb lenne az intézet elnevezés. KOVÁCS ISTVÁN szerint „sem tekinthetjük a szó tulajdonképpeni értelmében vett államigazgatásnak az állam kulturális szerveinek belső igazgatási tevékenységét” [35]. Közlebb megy a kérdés megoldásához, mert különbséget tesz közhatalmi igazgatás és államigazgatás között: „A közhatalmi igazgatás (közigazgatás) körébe sorolja a közhatalmat megvalósító államigazgatási szervek külső és belső igazgatási tevékenységét, valamint a társadalmi igazgatásnak és a fent nem érintett egyéb állami szervek belső igazgatásának azt a tevékenységi formáját, melyben a közhatalom gyakorlására külön jogositványt kapnak”. Az állami igazgatás gyűjtőfogalmával jelöli „az összes állami szerv belső és külső igazgatási tevékenységét. Eszerint tehát a kulturális szervek belső igazgatása csak akkor közigazgatás, ha közhatalom gyakorlására kapott jogositvánnyal rendelkeznek. Egyéb esetben a belső igazgatás csak állami igazgatás [36] — írja. TOLDI FERENC álláspontja szerint „a kulturális szolgáltatást nyújtó szerveknek... államigazgatási jogositványuk nincsenek, a polgárookra kötelező általános magatartási szabályokat nem állapítanak meg. E szervek feladata, hogy a művelődési célkitűzéseket közvetlenül valósítsák meg” [37].

Azóta tisztázódott a kérdés, hogy a művelődési — szűkebben közművelődési — intézmények nem államigazgatási szervek, hanem azok irányításával működő intézmények. Irányítói a fenntartó tanácsok művelődésügyi feladatokat ellátó szakigazgatási szervei, illetve községek esetében az egységes szakigazgatási szerv. Ez az igazgatási tevékenység viszont ugyanúgy szerves és sajátos része az államigazgatásnak, mint a művelődéspolitikát a politikának. Közművelődési tevékenység természetesen nemcsak a tanácsi fenntartású intézményekben, s közművelődésirányítás nemcsak a tanácsok művelődésügyi feladatokat látó szakigazgatási szerveinél folyik, de a párt-határozat és a törvény óta az állami szervek feladata a sokszektorú közművelődés irányítása, koordinálása.

Az utóbbi években egyre inkább bebizonyosodott HENCZ AURÉLNAK 1962-ben leírt feltevése, hogy „a szocialista államban a társadalmi viszonyok kulturális jellege mindinkább előtérbe kerül, e jelleg fokozatosan dominánssá válik... a jogtudománynak is számolnia kell e ténnyel és el kell majd ismernie egy új jogágazat kialakulása előfeltételeinek beérését, s ki kell nyilvánítania a művelődésügyre vonatkozó jogszabályok együttesének új jogágazatként való elismerését” [38]. Azóta a közigazgatás fejlesztésének komplex tudományos vizsgálata országos szintű kutatási főirány keretében születtek eredmények, főleg a közoktatás területére vonatkozóan [39], s a közművelődésben dolgozók és kutatók is lehetőséget kaptak a közművelődés-igazgatás művelődésselméleti alapjainak és összefüggéseinek vizsgálatára.

Az első két részben a művelődéspolitikának a politika egészében, s művelődésigazgatásnak az államigazgatásban való helyét kerestük, bizonyítva, hogy a művelődéspolitikát szerves és sajátos része a politika egészének, s a művelődésigazgatás hasonlóképpen az államigazgatásnak. A továbbiakban a két részszféra, a művelődésigazgatás — szűkebben a közművelődésigazgatás- és a művelődéspolitikát — szűkebben a közművelődéspolitikát — egymáshoz való viszonyát vizsgáljuk.

III.

Közművelődéspolitikát és közművelődés-igazgatás

Munkám elején mottóként idéztem a közművelődési párt-határozat egyik alapvető gondolatát, hogy „a közművelődés egésze csak akkor felelhet meg társadalmi feladatának, ha a párt-, az állami, társadalmi szervek és szervezetek együttesen képesek előkészíteni a gyorsabb ütemű fejlődést, ha határozott marxista eszmeiség és távlati koncepció alapján magasabb szintre tudják emelni a művelődésügyi munkát” [40]. Ezekkel a gondolatokkal kezdődik a közművelődés helyzetét feltáró elemzés, jelezve az egész elemzésen és a határozati részen is egységesen végighúzó koncepciót, hogy a közművelődési tevékenységnek az egész társadalom ügyévé kell válni. E feladat megvalósításában elsőrendű szerepe van az állami és párt-szerveknek.

A felszabadulás után az MSZMP Művelődési Politikájának Irányelvei — mely az első olyan dokumentum, amely a művelődéspolitikát mindegyik szféráját áttekintette — elemezte először részletesebben a párt- és állami szervek feladatait a művelődésügy területén. „Ha nincs párt- és állami irányítás, nincs szocialista kultúra sem” — szögezte le a dokumentum [41]. A kulturális forradalommal kapcsolatosan is szól az Irányelv az irányítás kérdéseiről: „a kulturális forradalom nem ösztönös és nem automatikus folyamat... a kulturális forradalom véghezvitele, a szocialista kultúra megteremtésének feladata elvszerű, következetes párt- és állami irányítást követel meg a kulturális életben” [42].

Az irányításban elvi és gyakorlati szintet különböztetünk meg. A kettő nem me-
reven válik el egymástól. Alapvetően az alábbi tényezők befolyásolják, hogy melyik a
domináns:

- Meghatározó, hogy az állami vagy pártirányítás területéről beszélünk-e. A pártirányításban az eszmei irányítás dominál, az állami irányításban a gyakorlati megvalósítás. LŐRINCZ LAJOS megfogalmazásában: „A párt határozatát általában a kormány „kódolja át” normatív állami rendelkezésekké” [43].
- Az állami szerveken belül különbség van az államhatalmi és az államigazgatási szervek között. Az államhatalmi szervek munkájában az eszmei irányító jelleg dominál, az államigazgatási szerveknél a gyakorlati irányító munka.
- Megkülönböztető az irányító szerv szintje a párt- illetve az állami szervek rendszerében. Az országos szintű szervek munkája inkább elvi jellegű, a helyi szerveké viszont gyakorlatibb jellegű.

Az elvi irányítást tehát elsősorban a pártirányítás jelenti. Az 1958-as Irányelvekben ez így fogalmazódott meg: „A munkásosztály forradalmi pártja az adott helyzet marxista—leninista elemzéséből kiindulva, a reális lehetőségek és szükségletek számbavételével — összhangban a szocialista építés általános feladataival — megszabja a kulturális fejlődés fő vonalát, állást foglal e fejlődés legfőbb elvi-ideológiai kérdéseiben, megszervezi a dolgozó tömegek aktív részvételét a kulturális forradalomban, irányítja és ellenőrzi a megfelelő állami szervek munkáját” [44].

Az állami irányítással kapcsolatban is állást foglalt az Irányelv: „Az állami szervek gondoskodnak az elvek gyakorlati megvalósításáról” [45].

A közművelődési párthatározat is e koncepció értelmében foglalt állást az irányítással kapcsolatban: „A közművelődés irányítása állami feladat. Ugyanakkor következetesebben kell érvényre juttatni — minden szinten — a párt elvi-eszmei-politikai irányító munkáját” [46]. A közművelődési törvény III. fejezete pedig kimondja: „A közművelődés irányítása állami feladat. Az állam a közművelődést — a társadalmi szervezetekkel és a szövetkezetek érdekképviselői szerveivel együttműködve — a központi állami szervek, illetőleg a tanácsok útján irányítja. A közművelődés központi állami irányítását és felügyeletét a Minisztertanács látja el” [47].

A továbbiakban a közművelődés párt- és állami irányításának módszereit és formáit vizsgáljuk, a terjedelmi kötöttségek miatt az 1983-as Tudományos Közleményekben.

JEGYZETEK

- [1] A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1974. március 19—20-i ülésének a közművelődéssel foglalkozó napirendi pontja. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1974. 3. p.
- [2] Uo. 72. p.
- [3] 1976. évi V. törvény a közművelődésről. Általános rendelkezések. 1. §.
- [4] POZSGAY IMRE kulturális miniszter expozéja. Törvény a közművelődésről. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp. 1976. 39. p.
- [5] GYERTYÁN ERVIN: Érték, szükséglet, kultúra. Népszabadság, 1979. szept. 30.
- [6] GYŐRI IMRÉNEK, az MSZMP Központi Bizottsága titkárnak hozzászólása. Törvény a közművelődésről. I.m. 67. p.
- [7] Filozófiai kislexikon. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1972. 288. p.
- [8] LENIN Összes Művei. 33. köt. 236. p. Lsd: Filozófiai kislexikon. I.m. 289. p.
- [9] ACZÉL GYÖRGY: Eszménk erejével. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1970. 58. p.
- [10] SZABOLCSI MIKLÓS: A művelődéspolitikai fogalma. Szocialista közművelődés. Kossuth Kiadó, Bp. 1978. 283. p.

- [11] Soós PÁL: A kultúrafogalom értelmezése a marxista művelődéstudományban. Magyar Pedagógia, 1970. 4. sz. és Soós Pál: Gondolatok a kultúra marxista elméletéről. Alföld, 1968. 10. sz.
- [12] Soós PÁL: A szocialista művelődéspolitikai fogalmáról, értelmezéséről. A közművelődési oktatók és kutatók XXIV. tanácskozásának előadásai. Kaposvár, 1978. aug. 21—26. Népművelési Intézet, Bp. 1979. 115. p.
- [13] VONSIK GYULA: Művelődés — művelődéspolitikai. Szegedi Művelődéstudományi Nyári Egyetem. Művelődéstudomány 1. 273—274. p.
- [14] SZABOLCSI MIKLÓS: A művelődés párt- és állami irányításának néhány kérdése. A közművelődés kérdései III. Az MSZMP Budapesti Bizottságának Oktatási Igazgatósága. 1975. 319. p.
- [15] VONSIK GYULA: Művelődés — művelődéspolitikai. I.m. 274. p.
- [16] Az MSZMP Művelődési Politikájának Irányelvei. A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. Kossuth Kiadó, Bp. 1973. 244. p.
- [17] MOLNÁR JÁNOS: Művelődéspolitikánk huszonöt éve. 25. év. Ipar, mezőgazdaság, életszínvonal, kultúra. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1970. 264. p.
- [18] MEM. 23. köt. 310. p.
- [19] Általános államigazgatási ismeretek. KJK. Bp. 1975. 65. p.
- [20] LŐRINCZ LAJOS—NAGY ENDRE—SZAMEL LAJOS: A közigazgatás kutatásának tudományos irányzatai. KJK. Bp. 1976. 45. p.
- [21] Uo. 45. p. Hiv.: JU. M. KOZLOV: Admynisztratyivnoje pravo. Moszkva. 1968. 7. p.
- [22] KOCZKA LÁSZLÓ: A vezetéstudomány alapjai. Tankönyvkiadó, Bp. 1975. 7. old.
- [23] SZENTPÉTERI ISTVÁN: Igazgatás és igazgatástudomány. Vezetéstudomány, 1980. 2. sz. 46. p.
- [24] LŐRINCZ LAJOS—NAGY ENDRE—SZAMEL LAJOS: Im. 40. p. Hiv.: G. I. PETROV: L'objet de la science de l'administration. Annuaire de l'U. R. S. S., C. N. R. S. Paris, 1969. 218—220. p. és G. A. TUMANOV: Organizacija upravlenija v szfere ohranü obszcseszvennogo porjadka. Moszkva. Jurigicseszka literatura. 1972. 36—60. c. tanulmányára. illetve monográfiájára.
- [25] SZENTPÉTERI ISTVÁN: Igazgatás és igazgatástudomány. I.m. 47. p.
- [26] HENCZ AURÉL: A művelődési intézmények és a művelődésigazgatás fejlődése 1945—1961. KJK. Bp. 1962.
- [27] HENCZ AURÉL: I.m. 11. p.
- [28] ÍBOS FERENC: A népművelés szervezete és intézményrendszere. Tankönyvkiadó, Bp. 1974.
- KORMOS SÁNDOR: Közművelődési intézmények. Tankönyvkiadó, Bp. 1976.
- KORMOS SÁNDOR: Közművelődési feladatokat ellátó intézmények és szervezetek. Tankönyvkiadó, Bp. 1978.
- [29] DURKÓ MÁTYÁS: A felnőttoktatás rendszere. Szegedi Művelődéstudományi Nyári Egyetem. Művelődéstudomány 2. 1973. 73—117. p.
- DURKÓ MÁTYÁS: A permanens nevelés. Az alakuló ember. Szerk.: LUX ALFRÉD. Gondolat, Bp. 1976. 287—321. p.
- DURKÓ MÁTYÁS: A felnőttképzés fő területei közötti integrálás szükségessége és lehetőségei. Felnőttoktatás és közművelődés. Bp. 1976. 7—41. p.
- [30] HENCZ AURÉL: I.m. 13. p.
- [31] Az MSZMP XI. kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1975. 98. p.
- [32] A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai. I.m. 60. p.
- [33] SZENTPÉTERI ISTVÁN: Hazai szociológiánk kutatási irányai. Délmagyarország, 1975. jún. 25.
- [34] MARTONYI JÁNOS: Szervtípusok és szervezeti változások a kulturális igazgatás területén. Állam és igazgatás. 1954. 12. sz. 659—660. p. Lsd.: HENCZ AURÉL: I.m. 17. p.
- [35] KOVÁCS ISTVÁN: Az államigazgatás meghatározása. Az állam és Jogtudományi Intézet Értesítője. 1957. I. köt. 87—90. p. Lsd.: HENCZ AURÉL: I.m. 19. p.
- [36] HENCZ AURÉL: I.m. 19. p.
- [37] Uo. 21. p.
- [38] Uo. 26. p.
- [39] Az Oktatási Minisztérium Vezetőképző és Továbbképző Intézetének kiadványai. 1975—1978.
- [40] A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai. Im. 3. p.
- [41] Az MSZMP Művelődési Politikájának Irányelvei. A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. Kossuth Kiadó, 1973. 269. p.
- [42] Uo. 269. p.
- [43] LŐRINCZ LAJOS: Politika, gazdaság, közigazgatás. Magyar Hírlap, 1979. okt. 14.
- [44] Az MSZMP Művelődési Politikájának Irányelvei. I.m. 269. p.
- [45] Uo.
- [46] A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai. I.m. 72. p.
- [47] Törvény a közművelődésről. Im. III. fejelet. 30. §.

KULTURPOLITIK UND KULTURVERWALTUNG

KATALIN LACZÓ

Das Zentralkomitee der Ungarischen Sozialistischen Arbeiterpartei hat am 19—20. März 1974 Untersuchungen über die Lage und die Aufgaben der öffentlichen Bildung angestellt. Der Beschluss empfahl die Erlassung eines die Ziele und Aufgaben der öffentlichen Bildung zusammenfassenden Gesetzes und das Parlament verabschiedete im Oktober 1976 ein solches (V. Gesetz 1976 betreffs der öffentlichen Bildung).

Das Erscheinen des sich mit der öffentlichen Bildung befassenden Partei- und Staatsdokuments gab Veranlassung zur Untersuchung der Beziehungen zwischen Kulturpolitik und Kulturverwaltung, ihrer gemeinsamen Züge und Unterschiede.

Im I. Teil der Studie wird das Verhältnis zwischen der Politik und Kulturpolitik geprüft und dann nach der Stelle — der Verwaltung der öffentlichen Bildung im Ganzen des Staatsapparates gesucht. Im weiteren findet eine Gegenüberstellung der konkreten Formen und Methoden der allgemeinen Kulturpolitik und Kulturverwaltung statt — wegen Platzmangels in den Wissenschaftlichen Mitteilungen des Jahres 1983 —.

КУЛЬТУРНАЯ ПОЛИТИКА И УПРАВЛЕНИЕ КУЛЬТУРОЙ ЛАЦО КАТАЛИН

На пленуме ЦК Венгерской Социалистической Рабочей Партии, проходившем 19—20 марта 1974 года было рассмотрено состояние и перспективы развития общественной культуры. На пленуме было принято постановление о создании законопроекта о целях и задачах развития общественной культуры страны. На заседании Парламента в октябре 1976 года был принят законопроект № 5 об общественной культуре.

Данный партийный и государственный документ вызвал необходимость анализа связей культурной политики и управления культурой, раскрытия общих черт и различий между ними.

В первой части работы нами подвергается анализу связь политики и культурной политики, а также место управления культурой в системе государственного аппарата в целом: В дальнейшем мы сравниваем конкретные методы и формы культурной политики и управления культурой.